

บุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซ่ จังหวัดศรีสะเกษ

Bun Khao Pradub Din, Thai Lao People,
Ban Khae sisaket Province

พระมีชัย มะโนรัตน์¹, ภัทธรา อินทรกำแหง², อธิวัตร ศรีสมบัติ³ และสิริพัฒน์ ลาภจิตร⁴

Phra Meechai Manorat¹, Phatthara Inthakamhaeng², Itthiwat Srisombat³ and Siriphat Lapchit⁴

¹⁻⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻⁴Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajathat University

¹e-mail: siriphat.lapjit@gmail.com

Received : September 14, 2023;

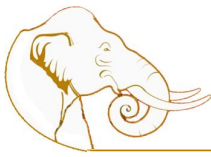
Revised : August 28, 2024;

Accepted : January 9, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ ความเชื่อและคุณค่าในประเพณีบุญข้าวประดับดิน ตลอดจนศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ จำนวน 12 ราย ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ในชุมชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติการ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตชุมชนบ้านแซ่ จำนวน 2 รูป ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมจำนวน 2 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประชาชนบ้านแซ่ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทำบุญข้าวประดับดินมากกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การทำบุญข้าวประดับดิน เป็นงานบุญประเพณีที่จัดขึ้นในเดือน 9 วันแรม 14 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยมีความเชื่อว่าการทำบุญข้าวประดับดิน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องผู้ตายไปแล้วหรือผีไม่มีญาติจะได้รับการแบ่งส่วนบุญนี้ รวมถึงเจ้ากรรมนายเวรจะช่วยส่งผลบุญให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขเจริญรุ่งเรือง องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธชาวไทยลาวบ้านแซ่ ที่สำคัญมี 4 อย่าง คือ 1) พระสงฆ์ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุรูปอื่น และผู้ร่วมพิธีกรรม ได้แก่ ลูกหลานและญาติพี่น้องของผู้ที่ถวายขนม บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนร่วมในงาน 2) สถานที่ใช้บ้านเป็นที่จัดเตรียมข้าวของอุปกรณ์เครื่องสักการะ และวัดเป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 3) สิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีกรรม คือ เครื่องสักการะ ได้แก่ ดอกไม้ 1-2-3 คู่ ก็ได้ รูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม เงิน 1 บาทขึ้นไป ใบกล้วย ไม้ไผ่เพื่อไว้กลัดใบตอง ค่าเทศนาธรรม ขวดน้ำและภาชนะรองรับ เครื่องถวายทาน อาหารคาว-หวาน และ 4) ระยะเวลาที่ประกอบพิธีกรรม นับตั้งแต่วันเริ่มเตรียมทำอาหาร ส่วนการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จะเริ่มตั้งแต่เวลา 06.00 น. วันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 จนถึง 06.00 น. ของวันถัดไป คุณค่าของงานบุญข้าวประดับดินที่มีต่อวิถีชาวไทยลาวบ้านแซ่ 1) ด้านวัฒนธรรม เป็นงานบุญประเพณีวัฒนธรรมที่ชาวบ้านแซ่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา 2) ด้านสังคม เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ควบคุมผู้คนและสังคม ชาวบ้านหลายหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงได้ออกมาร่วม

ทำบุญ 3) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีงานบุญประเพณีจะมีการจับจ่ายใช้สอยในสังคมชุมชนขึ้น มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของซื้อขายสินค้าและอาหาร เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ก่อให้เกิดรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชนขึ้น ซึ่งมีแนวทางการจัดการความรู้สามารถนำมาจัดทำเป็นคู่มือบุญข้าวประดับดินเพื่อประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคู่มือที่ใช้ในการประกอบการเรียนรู้ทั่วไป

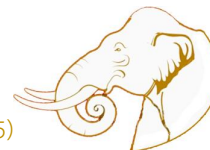
คำสำคัญ : บุญข้าวประดับดิน; ชาวไทยลาวบ้านแซ่; องค์ความรู้; ความเชื่อ

Abstract

The purpose of this research is to study knowledge, Belief and value in the merit-making tradition of Khao Pradubdin As well as studying knowledge management methods in preparing the manual for Bun Khao Pradub Din of the Thai Lao Ban Khae people, Sisaket Province This is a qualitative research with a target group consisting of two groups of knowledgeable people in the community who have experience with the Bun Khao Pradub Din tradition of not less than 10 people. The operational information giving group consists of two monks in the Ban Khae community who are leaders in performing the ritual. 2 people and general information providers Consisting of more than 10 people from Ban Khae who have experience in participating in the traditional activity of making merit with Khao Pradub Din, data collection tools were used: interview form, observation form, and group discussion recording form. By studying documents and related research, data were collected using content analysis methods. and present a descriptive and analytical research model.

The research results found that Making merit with Khao Pradubdin It is a traditional merit-making event held on the 9th day of the waning moon, 14th day of the waning moon, and 15th day of the waning moon. It is a merit-making ceremony to dedicate merit to relatives who have passed away. It is believed that making merit with rice adorns the soil. To dedicate merit to relatives who have died or ghosts with no relatives will receive a share of this merit. Including your karma will help bring merit to your children and grandchildren to live in peace and happiness. prosperous It is the principle that holds and controls people and society. Many villagers in nearby villages came out to join in making merit. Therefore, when there is a traditional merit-making event, there will be spending in the community. There is a choice to exchange goods and services in the community and outside the community. A circular economy is born It creates income for households and communities. There are guidelines for managing knowledge that can be used to prepare a manual for the merit of Khao Pradabdin for use in the study of social studies, religion and culture, religious content, morality and ethics. which is a manual used for general learning.

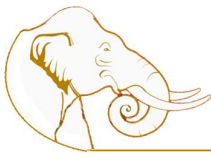
Keywords : Bun Khao Pradub Din, Thai Lao Ban Khae people, Knowledge, belief

บทนำ

วิถีชีวิตของชาวอีสานในแต่ละท้องถิ่นจะมีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันไปตามลักษณะความเชื่อและการปฏิบัติของผู้อาวุโส เพราะว่าชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานแต่เดิมนั้น ใช้ชีวิตความเป็นอยู่โดยพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลักก่อนที่จะมีพุทธศาสนาเข้ามา คนอีสานจะมีการทำบุญในแต่ละเดือนที่แตกต่างกันตามความเชื่อ แต่ที่ให้ความสำคัญมากอีกอย่างหนึ่งซึ่งขาดไม่ได้ในแต่ละปีจะต้องทำหรือถือเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน คือ บุญข้าวประดับดิน ดังที่ Phrakru Kowitsutaporn (2021 : 34) กล่าวว่า ประเพณีบุญข้าวประดับดิน มีคติความเชื่อว่า โลกหน้ามีจริง สัตว์ที่ตายไปแล้วจะต้องถือกำเนิดในภูมิสถานใด ภูมิสถานหนึ่ง หรือภพภูมิใด ภพภูมิหนึ่ง จนกว่าจะบรรลурัตผลทำลายกิเลสจนหมดสิ้น ก็ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิด โดยความเชื่อเรื่องเปรตนี้ สืบเนื่องจากเรื่องพระญาติของพระเจ้าพิมพิสารที่ตายไปแล้วเกิดเป็นเปรต พระองค์จึงทรงอุทิศส่วนบุญไปให้ เป็นมูลเหตุให้ชาวพุทธนิยมทำบุญกวาดน้ำอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้เป็นเปรตในปรโลกหรือโลกหน้า Samutkup (1999 : 103) กล่าวว่า บุญข้าวประดับดินเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพราะสังคมหมู่บ้านอีสานนั้นมีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับเกษตร หรือการทำนาปลูกข้าว ซึ่งการทำบุญข้าวประดับดินนี้ก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ และเลี้ยงตาแฮกเพื่อขอความอุดมสมบูรณ์ ระยะเวลาในการทำบุญก็อยู่ในช่วงต้นข้าวเพิ่งปักดำกำลังแตกกอในเดือน 9 ซึ่งในประเพณีนี้ทุกครอบครัวจะเตรียมข้าวปลาอาหาร เพื่อทำบุญข้าวประดับดิน สอดคล้องกับ Munyapo and others (2017 : 20) กล่าวว่า บุญข้าวประดับดินเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งจะจัดขึ้นในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจะพากันทำข้าวปลาอาหารคาวหวาน ข้าวต้มมัดพร้อมหมากพลูที่ห่อใส่ใบตอง แล้วนำไปวางไว้ที่โคนต้นไม้ในบริเวณวัดและรอบ ๆ บ้าน

จังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเชื้อชาติพันธุ์ที่อาศัยอย่างหลากหลาย เช่น กูย ลาว เยอ เขมร ส่วนมากจะนับถือศาสนาพุทธเป็นหลักมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างเด่นชัด อย่างประเพณีบุญสิบสองเดือน บุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซ่ จังหวัดศรีสะเกษ บ้านแซ่เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากหลายร้อยหลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านชาวไทยลาวโบราณที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ค่อนข้างเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะบุญข้าวประดับดินกับบุญข้าวสากเป็นบุญที่ชาวไทยลาวบ้านแซ่อนุรักษ์ความดั้งเดิมและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นบุญประเพณีที่มีความเชื่อมโยงระหว่างผู้ตายและผู้อยู่ เชื่อมโยงระหว่างนรกกับสวรรค์ ซึ่งในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ยังมีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้น้อย โดยเฉพาะการศึกษาในมิติการบูรณาการจัดการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมบุญข้าวประดับดิน ซึ่งในปัจจุบันนี้ประเทศชาติได้เกิดการพัฒนาส่งผลให้ชนรุ่นหลังไม่เข้าใจในหลักประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับบุญข้าวประดับดิน ดังนั้นการอนุรักษ์สืบสานงานบุญประเพณี การพัฒนาคนบนมิติวัฒนธรรมเป็นแนวคิดสำคัญที่จะทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีของตน วัฒนธรรมคือพลังในการพัฒนาของกลุ่มที่มีวัฒนธรรมและประเพณีร่วมกันชุมชนจึงควรมึบทบาทสำคัญในการร่วมกันสืบทอดอนุรักษ์จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ดังที่ Puangngam (2010 : 135-140) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลและชุมชน หากเราไม่รู้จักและเคารพตนเองก็ไม่อาจทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นได้ เราจึงต้องหันมาเน้นคุณธรรมที่ให้ความสำคัญต่อจิตใจ การพึ่งพาตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหลักธรรมในการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ Kanjanapan (2011 : 200-207) ที่ได้เสนอแนวทางเลือกในการพัฒนาบนมิติวัฒนธรรม 4 ประการคือ การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม

การเสริมสร้างประชาสังคม และการเคารพสิทธิในความแตกต่างหลากหลายทางพหุสังคม ประเพณีวัฒนธรรมจึงเป็นพลังสำคัญเป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติและความภาคภูมิใจของคนในชุมชน ทำให้เกิดความรักหวงแหน เห็นคุณค่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกรัก ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะประเพณีท้องถิ่นมีบทบาทและคุณค่าต่อการพัฒนาในทุกมิติ และช่วยส่งเสริมทุนทางสังคมของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ด้วยเหตุผลความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง บุญข้าวประดับดิน ชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ว่ามีลักษณะอย่างไร ความเชื่อและคุณค่าในประเพณีบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว เป็นอย่างไร มีความสำคัญต่อด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจหรือไม่อย่างไร และควรมีการสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอันเป็นมรดกของชุมชนโดยนำมาจัดการเรียนรู้ในลักษณะใดได้บ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางปฏิบัติการทำบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ในการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีบุญข้าวประดับดิน และเพื่อใช้เสริมการศึกษาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือใช้เป็นข้อมูลในการปฏิบัติตามในบุญประเพณีได้อย่างถูกต้องสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การทำบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและคุณค่าในประเพณีบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดทำคู่มือบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

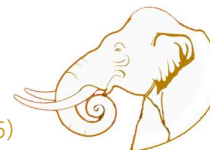
การศึกษานี้เป็นการศึกษาบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้รู้ (key informants) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีประสบการณ์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี และนักวิชาการผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างคู่มือบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติการ (casual informants) ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม บุญข้าวประดับดิน ประกอบด้วย พระสงฆ์ในเขตชุมชนบ้านแซว จำนวน 2 รูป
3. ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม จำนวน 2 คน มีประสบการณ์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี ได้แก่ มัคทายกประจำวัดบ้านแซวและวัดป่าเวฬุวันบ้านแซว ประกอบไปด้วย
4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 5 คน ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปในชุมชนบ้านแซว ผู้มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน มากกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี ประกอบการจัดทำเครื่องมือการวิจัย โดยผ่าน

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ทั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา 2 วิธี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ ทั้งจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตำราและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยเข้าไปศึกษาภายในหมู่บ้าน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจัดสนทนากลุ่ม พร้อมกับถ่ายภาพประกอบ

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ในการศึกษาภาคสนามนั้นจะมีการตรวจสอบหาคุณภาพของข้อมูลตามแนวคิดแบบสามเส้า เพื่อที่จะพิสูจน์หาความเชื่อถือและความถูกต้อง โดยการตรวจสอบจากแหล่งของเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่รวบรวมได้โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) ที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการจัดสนทนากลุ่ม ในลักษณะการพรรณนา (Descriptive Analysis) และใช้เหตุผลของผู้ที่ให้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายประกอบการวิเคราะห์ นำผลการศึกษาค้นคว้าตามขอบเขตเชิงเนื้อหาและสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เรียบเรียงและเขียนรายงานการศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง บุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยขอนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

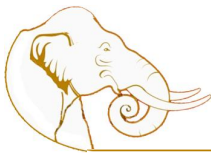
1. องค์ความรู้เกี่ยวกับบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ

บุญข้าวประดับดิน ประเพณีบุญเดือนเก้าของชาวอีสาน ที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และสัตว์นรกหรือเปรต ประเพณีบุญข้าวประดับดิน บุญเดือนเก้า วันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจะเตรียมข้าวต้ม ขนม อาหารคาวหวาน หมาก พลุ และบุหรีไว้ 4 ส่วน ส่วนหนึ่งเลี้ยงดูกันภายในครอบครัว ส่วนที่สองแจกให้ญาติพี่น้อง ส่วนที่สามอุทิศให้ญาติที่ตายไปแล้ว

ภาพที่ 1 การวางห่อข้าวน้อยในวัด

จากภาพที่ 1 เป็นวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจะไปวัดตั้งแต่เวลาตี 4 เพื่อนำสิ่งของที่เตรียมไว้จัดใส่กระทง หรือเย็บเป็นห่อเหมือนข้าวสากไปวางอุทิศส่วนกุศลตามที่ต่าง ๆ ซึ่งการวางแบบนี้ เรียกว่า การวางห่อข้าวน้อย แต่หากเป็นการนำไปวางในวัด จะเรียกว่า การยาย (วางเป็นระยะ ๆ) ห่อข้าวน้อย ซึ่งเวลานำไปวางจะพากันไปทำอย่างเงียบ ๆ

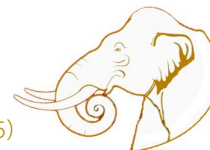

ภาพที่ 2 ชาวบ้านจัดเตรียมอาหารทำบุญที่วัด

หลังจากวางเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะกลับบ้านเพื่อเตรียมอาหารทำบุญที่วัดอีกทีหนึ่งในตอนเช้า เมื่อพระสงฆ์ฉันเช้าเสร็จก็จะเทศน์ฉลองบุญข้าวประดับดิน ต่อจากนั้น ชาวบ้านจะนำปัจจัยไทยทานถวายแด่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ให้พรเสร็จ ชาวบ้านที่มาทำบุญก็จะกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วทุก ๆ คน

องค์ประกอบของประเพณีบุญข้าวประดับดิน

องค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินของชาวพุทธชาวไทยลาวบ้านแซ่ จังหวัดศรีสะเกษ มีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ประการ คือ 1) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ได้แก่ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ พระสงฆ์ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปอื่น และผู้ร่วมพิธีกรรม ได้แก่ ลูกหลานและญาติพี่น้องของผู้ที่วายชนม์ ชาวบ้าน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในงาน 2. สถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ บ้าน เป็นสถานที่เตรียมการ ใช้เป็นสถานที่จัดเตรียมข้าวของอุปกรณ์เครื่องสักการะ และวัด เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 3. สิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ สิ่งของเครื่องใช้ที่เตรียมมาจากบ้าน คือ เครื่องสักการะ ได้แก่ ดอกไม้ 1-2-3 คู่ ก็ได้ รูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม เงิน 1 บาทขึ้นไป ใบตองหรือใบกล้วย ไม้ไผ่เพื่อไว้มัดใบตอง ค่าเทศนาธรรม ขวดน้ำและภาชนะรองรับ เครื่องถวายทาน ได้แก่ อาหารคาวและอาหารหวาน และสิ่งของเครื่องใช้ที่วัด มีดังนี้ บาตร จำนวนเท่ากับพระสงฆ์และสามเณรในวัด สำหรับข้าวหรือขันโตก จำนวนเท่ากับพระสงฆ์และสามเณร กรรมการวัดจะจัดเตรียมไว้ให้ ผู้ไปทำบุญจัดแบ่งอาหารเพื่อถวายแด่พระสงฆ์ และ 4. ระยะเวลาที่ประกอบพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ระยะเวลาในการจัดหา หมายถึง ช่วงเวลาที่ใช้สำหรับการเตรียมการ ระยะเวลาในการเตรียม หมายถึง วันและเวลาในการทำ อาหารทั้งคาวหวาน อาหารคาว และระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จะเริ่มตั้งแต่เวลา 06.00 น. วันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 จนถึง 06.00 น. ของวันต่อไป

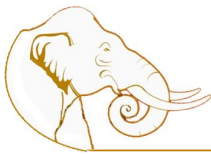
ภาพที่ 3 วัสดุสิ่งของที่จัดทำห่อข้าว เพื่อประกอบพิธีกรรมบุญข้าวประดับดิน

จากการศึกษาแบบมีส่วนร่วม พบว่าเป็นขั้นตอนการเริ่มเตรียมข้าวของอุปกรณ์ เครื่องเช่นไหในคืนเดือนแรม 14 ค่ำ ของเดือนเก้า ได้แก่ อาหารคาว หวาน ผลไม้พื้นบ้านที่จัดหาได้จากพื้นบ้าน และอุปกรณ์เครื่องใช้ มารวมเข้าเป็นห่อๆ น้อย ใหญ่ มากหรือน้อยก็สุดแล้วแต่ที่ลูกหลานจะจัดหาได้ เมื่อถึงเวลา 05.00 น. วันแรม 15 ค่ำ ลูกหลานญาติพี่น้องของผู้วายชนม์เหล่านั้นต่างก็นำเอาห่อข้าวประดับดินไปแจกบูชาตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในบริเวณวัด เมื่อไปถึงจุดเป้าหมาย เช่น ประตู่ทางเข้าในวัดแท้ กำแพงวัด พระธาตุ ใต้ต้นไม้ ธาตุบรรจกระดุกบุคคล จากนั้นก็เปิดห่อข้าวออก แล้ววางลงพื้นดิน จุดธูป เทียน บูหรี รินน้ำลงพื้นดิน หรือรินใส่แก้ว พร้อมกล่าวอันเชิญดวงวิญญาณผี ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูกหลาน ญาติพี่น้องผู้ที่มีอุปการะคุณ และผีเปรต (เผด) รวมถึงผีที่ไม่มีญาติ มารับเอา

2. ความเชื่อและคุณค่าในประเพณีบุญข้าวประดับดินชาวลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ

บุญข้าวประดับดินนั้น เป็นชื่อที่ตั้งกันในภาคอีสานของไทย อาจจะไม่ใช่อีสาน แต่ถ้ามองถึงบุญข้าวประดับดิน การทำบุญอุทิศให้กับผู้ตายหรือเปรตชนนั้น เป็นชื่อของ ประเพณีที่มีคนรู้จักและมีการตั้งชื่อประเพณีนี้ต่างกัน พวกพราหมณ์มีคติ ความเชื่อว่าพราหมณ์ด้วยกันเป็นผู้รับทาน จึงต้องเชิญพราหมณ์มาเลี้ยงดูและรับไทยธรรม ส่วน พระพุทธศาสนาจะนิมนต์พระสงฆ์มารับทาน ทานที่ทำบุญอุทิศให้ก็มีขอบเขตของจุดมุ่งหมายต่างกัน โดยพราหมณ์ทำบุญอุทิศให้แก่บรรพบุรุษ ด้วยความหวังว่าพวกเขาจะได้อิมพญาและมีกำลังเดินทาง ไปสู่ปรโลก ส่วนคติของพระพุทธศาสนา ทำบุญอุทิศให้มีเป้าหมายเพื่อให้เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ญาติที่อาจไปเกิดเป็นเปรตได้กระทำความดีด้วยการอนุโมทนา

คุณค่าของบุญข้าวประดับดินที่มีต่อวิถีชาวลาวบ้านแซว ตำบลแซว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้วิเคราะห์จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านวัฒนธรรม ชาวลาวบ้านแซว มีความเชื่อว่าเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน ซึ่งตรงกับวันแรมสิบสี่ค่ำเดือนเก้าเป็นวันที่ ยมบาลเปิดประตูรกปล่อยผีออกมาเยี่ยมญาติ ซึ่งมีคติตามความเชื่อในเรื่องของเปรตที่เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสาร ดังนั้นจะต้องพากันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องผู้ตายไปแล้ว 2) ด้านสังคม เป็นหลักยึดเหนี่ยว ควบคุมผู้คนในสังคม และเป็นสื่อในการสอนจริยธรรมแก่สังคม โดยยึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จึงถูกนำมาใช้เป็นสื่อในการสอนหลักของการประพฤติตน และจริยธรรมที่ควรทำในสังคม ซึ่งเน้นหนักในเรื่องของความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น เรื่องของกฎแห่งกรรม การกระทำดีในชาตินี้เพื่อผลแห่งกุศลในชาติหน้า 3) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีงานบุญประเพณีจะมีการใช้จ่ายใช้สอยในสังคมชุมชน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของซื้อขายสินค้าในชุมชนและนอกชุมชน เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ก่อให้เกิดรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชนขึ้น

3. แนวทางการจัดการความรู้ในการจัดทำคู่มือบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เพื่อมีให้องค์ความรู้ในเรื่องของพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินที่มีต่อวิถีชีวิตชาวไทยลาวบ้านแซว สูญหาย มีการรวบรวมและนำองค์ความรู้เรื่องพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินที่มีต่อวิถีชีวิตชาวไทยลาวบ้านแซว มาบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาจัดทำเป็น หลักสูตรท้องถิ่นให้กับเยาวชนและผู้สนใจจะจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกันภายในชุมชนเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อีกทั้งควรเพิ่มการตระหนักรู้จิตสำนึกในการร่วมกัน สืบสาน สืบทอดภูมิปัญญาพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินที่มีต่อวิถีชีวิตชาวไทยลาวบ้านแซวให้คงอยู่คู่กับสังคมไทยไปชั่วลูกหลานเพื่อส่งผ่านคุณค่าให้แก่อีกเจตจำนง ซึ่ง PhraAdisak Akwamso (2022, Interview) กล่าวว่า ประเพณีพิธีกรรมเป็น พฤติกรรมที่แสดงออกของคนในสังคมแต่ละสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่ให้การยอมรับ แล้วนำมาเป็นแบบแผน ในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิต ประเพณีพิธีกรรมต้องมีการสั่งสม และสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยมีความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ของคนใน สังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยเป็นตัวกำหนด แนวทางการจัดการความรู้ในการจัดทำคู่มือบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ที่ประชุมเสนอว่าควรจัดทำคู่มือเรื่องบุญข้าวประดับดินเพื่อประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นคู่มือที่ใช้ในการประกอบการเรียนรู้ทั่วไป ดังนี้

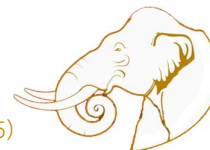
- 1) คำชี้แจงในการใช้คู่มือ
- 2) เนื้อหาสาระของเรื่องบุญข้าวประดับดิน (ความเชื่อ พิธีกรรม คุณค่า)
- 3) กระบวนการ ขั้นตอนหรือกรรมวิธี มีภาพประกอบแต่ละขั้นตอน และคำอธิบายที่เกี่ยวข้อง
- 4) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งของในงานบุญข้าวประดับดิน
- 5) คุณค่าของประเพณีบุญข้าวประดับดิน
- 6) ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน
- 7) ออกแบบรูปเล่มและภาพประกอบ จัดพิมพ์ทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพคู่มือแก้ไข ปรับปรุง
- 8) แหล่งข้อมูลอ้างอิง
- 9) นำคู่มือไปใช้กับกลุ่มทดลอง ประเมินคุณภาพของคู่มือ โดยการนำคู่มือที่ได้จากการแก้ไขปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็น รวมทั้งนำคู่มือไปให้ครูผู้สอนได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานั้น และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลศึกษาองค์ความรู้การทำบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว จังหวัดศรีสะเกษ การทำบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซว เป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญกุศล ให้กับผู้วายชนม์หรือเปรตชนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและประเพณีบุญข้าวประดับดิน บ่งบอกถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาการทำบุญอุทิศให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่เกิดในภพภูมิต่างๆ เช่น เปรต อสุรกาย หรือสัตว์นรก เนื่องจากพระพุทธศาสนาเชื่อว่าคนเราตอนที่เสียชีวิตอยู่ได้ทำกรรมดีบ้างไม่ดีบ้าง หากทำกรรมดีก็จะได้ไปเกิดบนสวรรค์ แต่หากทำ

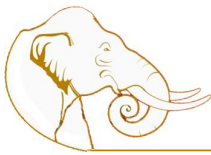

กรรมชั่วก็จะได้ไปเกิดในนรก การไปเกิดบนสวรรค์นั้นเป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาเห็นว่าไม่น่าเป็นห่วง แต่สำหรับผู้ที่ต้องไปเกิดในนรก เปเรตอสุรกาย หรือสัตว์ดิรัจฉานนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่น่าห่วง สอดคล้องกับ Sunthonsanit (2020 : 85) ศึกษาประเพณีบุญข้าวสาก บ้านคกมาต ตำบลปากตม อำเภอยะรัง จังหวัดเลย ว่า บุญข้าวสากเป็นระเบียบแบบแผนที่ชาวอีสานถือปฏิบัติกันมานานในอีสานสองคลองสืบสืบประเพณีบุญข้าวสากของบ้านคกมาตสืบทอดกันมาตั้งแต่เริ่มมีหมู่บ้าน ชาวบ้านทุกคนยึดถือปฏิบัติพร้อมเพรียงกัน ที่เชื่อมโยงระหว่างคนเป็นกับคนตาย โดยลูกหลานที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันประกอบพิธีกรรมต่อบรรพบุรุษของตนที่ละโลกนี้ไปแล้วโดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นสื่อกลางสะท้อนคุณธรรมสำคัญคือความกตัญญู และยังสร้างความเป็นพี่น้องของคนในชุมชน ถือกันว่าเป็นการทำบุญส่งข้าวเปรต ภูตผีที่ไร้ญาติด้วย

2. ผลศึกษาความเชื่อและคุณค่าในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวไทยลาวบ้านแซ่ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้วิเคราะห์จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ 1) ด้านวัฒนธรรม 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Munyapo and others (2017) ศึกษาบุญข้าวประดับดิน : ประวัติพัฒนาการและอิทธิพลที่มีต่อชาวจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การทำบุญข้าวประดับดินในจังหวัดหนองคายยังมีการดำเนินการตามวิถีชีวิตของชาวชุมชนจังหวัดหนองคาย จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำบุญในเรื่องนี้ ยังยึดถือและปฏิบัติเพื่อเป็นแนวเพื่อเป็นการส่งเสริมด้วยการทำความดี การทำบุญอุทิศให้แก่ญาติที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และยังเป็นการเสียสละของญาติซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ โดยเฉพาะเรื่องความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมโดยตรงคือ การทำบุญแก่พระสงฆ์ซึ่งเป็นเณรนาบุญ ซึ่งหมายถึง หลักการสงเคราะห์หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกันได้ หมายถึง บุตรพึงปรนนิบัติมารดาบิดา คือ 1) ทาน การให้ (สิ่งของ) แก่มารดาบิดา 2) เปยยวัชชะ พึงเจรจาแต่คำที่น่ารัก 3) อัตถจริยา พึงประพฤติประโยชน์ด้วยการทำหน้าที่ (ของท่าน) ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จ 4) สมานัตตา

3. ผลศึกษาแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดทำคู่มือบุญข้าวประดับดินชาวไทยลาวบ้านแซ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับเยาวชนและผู้สนใจจะจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกันภายในชุมชนเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ดังที่ Phra Adisak Akwamsa (2022, Interview) กล่าวว่า ประเพณีพิธีกรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในสังคมแต่ละสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่ให้การยอมรับแล้วนำมาเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิต ประเพณีพิธีกรรมต้องมีการสั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยมีความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ของคนใน สังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยเป็นตัวกำหนด สอดคล้องกับ Department of Academic Affairs (2008 : 1-7) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ที่ประชุมเสนอว่าควรจัดทำคู่มือเรื่องบุญข้าวประดับดินเพื่อประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นคู่มือที่ใช้ในการประกอบการเรียนรู้ทั่วไป ดังนี้ 1) คำชี้แจงในการใช้คู่มือ 2) เนื้อหาสาระของเรื่องบุญข้าวประดับดิน (ความเชื่อ พิธีกรรม คุณค่า) 3) กระบวนการ

ขั้นตอนหรือกรรมวิธี มีภาพประกอบแต่ละขั้นตอน และคำอธิบายที่เกี่ยวข้อง 4) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ หรือสิ่งของในงานบุญข้าวประดับดิน 5) คุณค่าของประเพณีบุญข้าวประดับดิน 6) ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน 7) ออกแบบรูปเล่มและภาพประกอบ จัดพิมพ์ทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพคู่มือแก้ไขปรับปรุง 8) แหล่งข้อมูลอ้างอิง และ 9) นำคู่มือไปใช้กับกลุ่มทดลอง ประเมินคุณภาพของคู่มือ โดยการนำคู่มือที่ได้จากการแก้ไขปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็น รวมทั้งนำคู่มือไปให้ครูผู้สอนได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานั้น และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “บุญข้าวประดับดิน: ชาวไทยลาวบ้านแซว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาพบว่า มีคุณค่าต่อชาวไทยลาวบ้านแซว เพราะมีความสำคัญต่อชุมชนหรือประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำ เพราะถือว่า พระพุทธศาสนาและสังคมไทยมาอย่างยาวนาน จึงพบประเด็นที่จะได้เสนอแนะเป็นนโยบายดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยการออกแบบโครงการ หรือกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำรงรักษาประเพณีดังกล่าวให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสามัคคีในชุมชนและในเครือญาติต่างๆ

1.2 สถานศึกษา ควรนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายไปใช้ในการจัดการออกแบบการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในประเด็นเรื่องความเชื่อนั้น หากต้องการข้อมูลเฉพาะด้าน ต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงให้เหมาะสมกับประเด็นที่ศึกษา

2.2 ควรศึกษาคุณค่าของพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินที่มีผลต่อด้านอื่นๆ

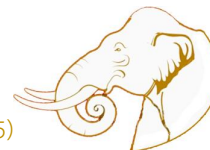
2.3 ควรมีการศึกษาค้นคว้าแหล่งข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์พิธีกรรมและความเชื่อต่อพิธีบุญข้าวประดับดิน เพิ่มเติมเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงลึก และการเชื่อมโยงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชาติไทยว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553.). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

เจษฎา มุลยาพอ และคนอื่น ๆ. (2560). *บุญข้าวประดับดิน: ประวัติพัฒนาการและอิทธิพลที่มีต่อชาวจังหวัดหนองคาย*. หนองคาย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย. รายงานวิจัย.

- พลสยาม สุนทรสนิท. (2563). ประเพณีบุญข้าวสาก บ้านคกมาต ต.ปากตม อำเภอยะรัง จังหวัดเลย. *วารสารวัฒนธรรมพุทธศาสนาปริทรรศน์*, 7(1): 85-96.
- พระครูโกวิทสุตารณ (สมดี โกวิท). (2564). บุญข้าวสากกับการสร้างอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 4(2): 28-39.
- พระอดิศักดิ์ อควโส (2565, ธันวาคม 10). *สัมภาษณ์*.
- สุริยา สมุทคุปต์. (2542). *มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์: รวมบทความ*. นครราชสีมา: สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อนันท์ กาญจนพันธ์. (2554). *วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจไร้วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- Department of Academic Affairs . (2008). Indicators and core learning content. Social studies learning group Religion and culture According to the Basic Education Core Curriculum, 2008 . Bangkok: Agricultural Cooperatives Association of Thailand Company Limited. [In Thai].
- Kanjanapan, A. (2011). *Economic culture in a cultureless economy*. Bangkok : Kopfi. [In Thai].
- Munyapo, J and others. (2017). *Boon Khao Pradub Din: History of development and influence on the people of Nong Khai Province*. Nong Khai : Mahachulalongkorn rajavidyalaya University Nong Khai Campus. Research report. [In Thai].
- PhraAdisak Akwamso (2022, December 10). Interview. [In Thai].
- Phrakru Kowitsutaporn. (2021). Bun Khao Sak tradition, Ban Khok Mad, Pak Tom Subdistrict, Chiang Khan District, Loei Province. *Vanam Dong Haek Buddhist Review Journal*. 7(1) : 85-96. [In Thai].
- Puangngam, K. (2010). *Self-management of communities and localities*. Bangkok : Bopit Printing. [In Thai].
- Samutkup, S. (1999). *Anthropology and globalization: collection of articles*. Nakhon Ratchasima: School of Social Technology. Suranaree University of Technology. [In Thai].
- Sunthonsanit, P. (2020). Bun Khao Sak tradition, Ban Khok Mad, Pak Tom Subdistrict, Chiang Khan District, Loei Province. *Vanam Dong Haek Buddhist Review Journal*. 7(2): 85-96. [In Thai].